

Omgaan met dilemma's uit de veranderende, technologische wereld

Dag van de integriteit
26 september 2024
Thelma Pichel en Ivo Zuidervaart

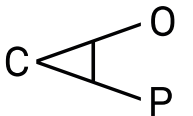

Beelden bij AI?

Ervaringen met AI?

Beleid voor AI?

Verwachtingen?

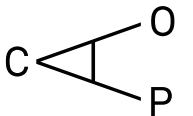

Waarom deze workshop?

- Technologische ontwikkelingen zoals AI brengen nieuwe kansen, maar ook ethische vraagstukken met zich mee.
- Integriteit en sociale veiligheid zijn cruciaal om vertrouwen te houden in nieuwe technologie.
- Wat verstaan we eigenlijk onder integriteit en sociale veiligheid in de context van technologische veranderingen?
- Hoe daarin te handelen?

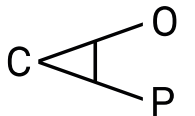
Programma

- Kort voorstellen
- Introductie op technologie, AI en de impact op toekomst van werken en leren
- Dilemma's verkennen: Integriteit en technologie
- Dilemma's verkennen: Sociale veiligheid en technologie
- Beleid maken voor integriteit en sociale veiligheid
- Afronding en conclusies

Wat is AI – Artificial Intelligence

- **Narrow AI** (ook wel bekend als specifieke AI of zwakke AI): uitvoeren specifieke taken, beperkt tot een specifiek domein (bijv. spraakherkenningsystemen, beeldclassificatie-algoritmen en aanbevelingssystemen)
- **Generatieve AI** (ook wel gen-AI): muziek maken, deepfake video's te maken, kunst ontwerpen. Dit is zijn sterke kunstmatige intelligentie waarin nieuw materiaal wordt gecreëerd. AI gebruikt hiervoor de informatie uit grote datasets, waaruit het patronen, relaties of structuren haalt.
- **Conversational AI**: dit is de paraplu voor de technologie die computers helpt om te communiceren met mensen. Deze vorm van AI herkent niet alleen input via tekst of spraak, maar reageert er ook op. Denk aan chatbots en Siri, maar ook veel geavanceerdere systemen zoals ChatGPT. Maar denk bijv. ook aan Siri (Apple). Bronvermelding is hierin wisselend. ChatGPT bijvoorbeeld laat geen bronnen zien → black box
- **General AI** (ook wel bekend als sterke AI of algemene AI): dit type AI zou in staat zijn om elke intellectuele taak uit te voeren die een mens ook kan doen. Op dit moment bestaat er nog geen echte General AI, maar verwacht wordt dat deze over 5 á 10 jaar commercieel operationeel is.

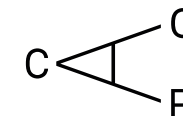
Technologie en AI

Technologie en AI gaat onze samenleving fundamenteel veranderen:

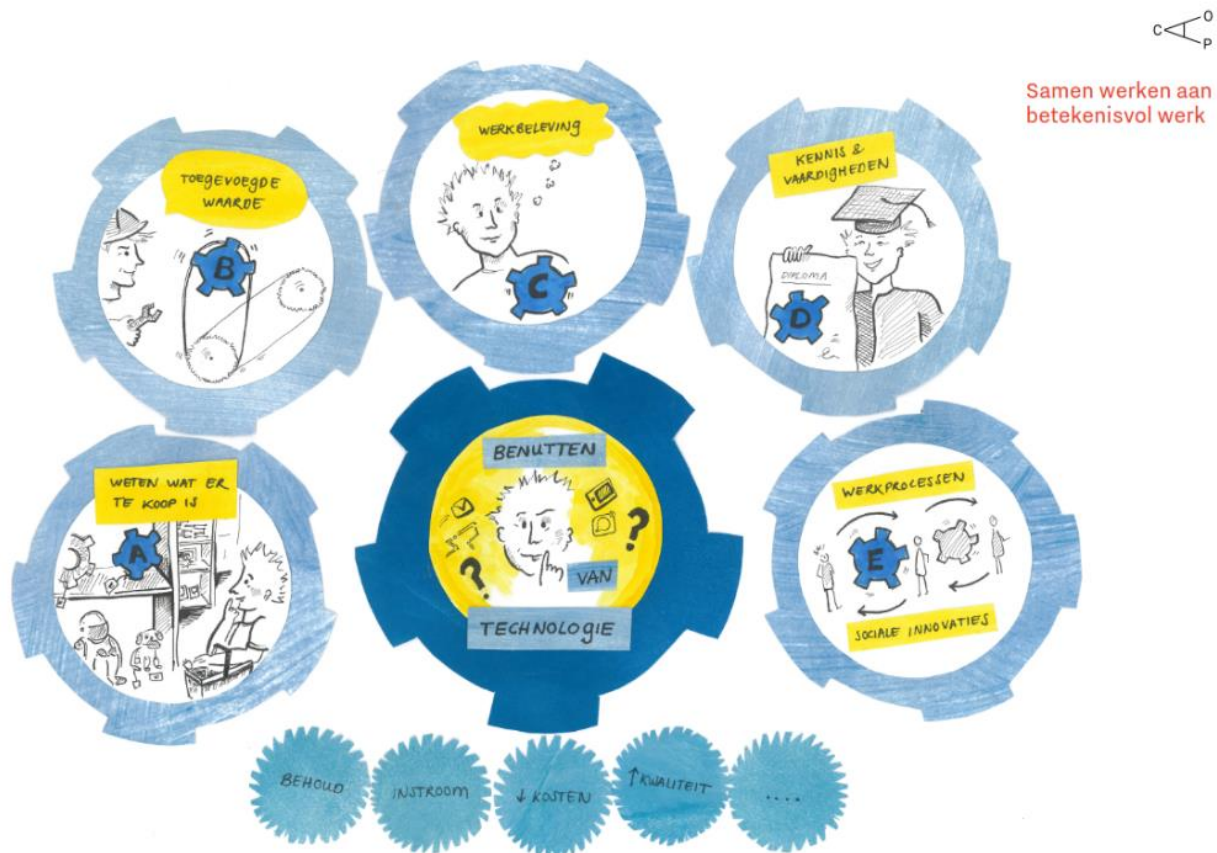
- Hoe we ons werk inrichten en doen (en wat we doen)
- De manier hoe we met informatie omgaan
- Hoe we leren en beslissingen nemen

Veel kansen, maar ook risico's:

- Kwetsbaarheid bestuur en samenleving
- Transparantie, verantwoordelijkheid en opbouwen vertrouwen
- ELSA – ethisch, juridisch en sociale aspecten

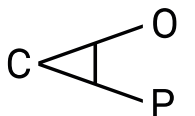
Waar richt CAOP zich op?

- We zijn (en worden) geen techbedrijf
- We kijken naar de impact op arbeidsverhoudingen, -omstandigheden, -voorwaarden en -organisatie
- We doen onderzoek, genereren en delen kennis, geven advies en organiseren verandering. O.a. met methodiek van sociale innovatie
- Participeren in wetenschappelijk onderzoek
- We helpen met ELSA vraagstukken: ethisch, juridisch en sociale aspecten
- Verbinding met sociale partners, onderzoek, onderwijs, zorg en overheid

Wat zien we in de praktijk?

- Nodig: visie, leiderschap, regulering en een maatschappelijke dialoog over de samenleving waarin we willen leven
- Nu: regelmatig technologisch gedreven met techneuten in de lead
- Bekend? → Mensen 'meekrijgen', 'cursusje', 'instructie uurtje', 'learning on the job'
- We vergeten dat het succesvol implementeren van een technologie ook sterk sociologisch wordt bepaald → Willen we het gebruiken? Of is het bedreigend?
- Technologie en AI kán positief bijdragen aan de het oplossen van maatschappelijke problemen ...maar kan ze ook juist veroorzaken
- Technologie in context bekijken: → Wie is betrokken, welke effecten verwacht je, maak bespreekbaar en plot dit weer op de technologie zelf, de mensen en de omgeving (begeleidingsmethodiek NLAIC)

Kansen en mogelijkheden

Generatieve AI als Productietool

- Efficiëntie en kwaliteit bedrijfsprocessen
- Creatieve proces
- ICT Sector
- Materiële welvaart
- Nieuwe werkgelegenheid
- Kwaliteit van werk
- Overheid
- Juridisch

Generatieve AI als Leerinstrument

- Taal en vertaling
- Onderwijs
- Zoekmachines
- Interactief hulpmiddel

Generatieve AI als Probleemoplosser

- Wetenschap, medicijnen
- Materialen o.a. batterijen
- Gezondheidszorg
- Maatschappelijke problemen o.a. duurzaamheid
- Militaire domein
- Cybersecurity

Uitdagingen en risico's

Invloed op individuele burgers

- Bias/discriminatie
- Privacy, gegevensbescherming gebruikersautonomie
- Cognitieve ontwikkeling Sociale ontwikkeling
- Auteurs-, nabuur- en databankrecht portretrecht

Afhankelijkheid en marktmacht

- Groeiende afhankelijkheid Amerikaanse techbedrijven Strategische afhankelijkheden
- Machtsconcentratie Toetredingsdrempels

Arbeid en arbeidsmarkt

- Werkgelegenheid Inkomensverdeling. Werkloosheid/loondaling
- Kwaliteit van werk
- Verdeling inkomens/werkzekerheid Polarisatie arbeidsmarkt

Invloed op de maatschappij

- Superstar firms Toenemende sociale en economische ongelijkheid
- Groot energieverbruik Klimaatimpact
- Aantasting informatie-ecosysteem Mis- en desinformatie
- Onzekere betrouwbaarheid/automation bias
- Militaire veiligheid Systemische veiligheidsrisico's
- Opzettelijk misbruik generatieve AI-modellen Hate speech

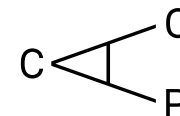
Wat verstaan we onder integriteit en sociale veiligheid?

Integriteit

- Gedrag dat overeenkomt met de op dat moment geldende waarden, normen en spelregels binnen een specifieke sociale context
- Eerlijk, transparant en verantwoordelijk in besluitvorming + deze te verantwoorden
- Integriteit is plaats-, tijd- en contextgebonden.

Sociale Veiligheid

- Sociale veiligheid is een sociale omgeving waarin mensen zich vrij voelen en beschermd weten, zodat zij zichzelf zijn en zich kunnen uiten.
- Bescherming tegen intimidatie en ongepast gedrag

Normen en spelregels

- Technologie ontwikkeling gaat heel snel, normen en spelregels volgen...
- Iets wat op zich voor de hand ligt, is echter wel goed om vast te leggen als beleid en spelregels.
- Organisatie-integriteit, ambtelijke integriteit, academische integriteit
- Mooie voorbeelden van AI beleid (bijv. EUR, Hogeschool Den Haag).

Vraag:

- Zijn er in jullie organisaties al normen/spelregels/handleidingen op het gebied van AI? Bijvoorbeeld over gebruik cloud applicaties of delen vertrouwelijke gegevens?
- Wordt dit al meegenomen in organisatie gedragscodes, en zo ja hoe?

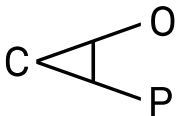
Dilemma's verkennen: Integriteit en technologie

Vragen:

- Waar ligt de grens tussen wat kan en wat moreel juist is?
- Welke integriteitskwesities zien we?
- Wanneer wordt dit een inbreuk op privacy of vertrouwen?

Bespreken cases:

- Gebruik van AI bij personeelsmonitoring: meten productiviteit versus privacy beschermen, bijvoorbeeld bij burgerloketten of helpdesks: hoe snel reageren medewerkers op vragen of klachten van burgers (doel: verbeteren dienstverlening)
- Gebruik van AI bij sollicitaties: automatisch screenen van CV's

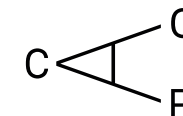
Dilemma's verkennen: Sociale veiligheid en technologie

Vragen:

- Hoe kan AI de sociale veiligheid versterken of juist ondermijnen?
- Hoe zou de (of uw) organisatie dit dilemma kunnen oplossen?

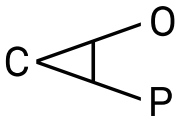
Bespreken cases:

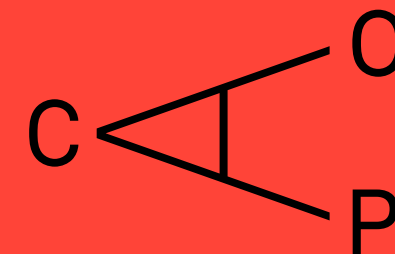
- AI-gebruik voor online vergaderingen (MS Teams en MS Copilot): creëren deze tools gelijke kansen voor alle deelnemers, of kunnen ze ook uitsluiting of ongemak veroorzaken?
- Monitoring van werkdruk en welzijn (AI kan voorspellen wanneer de drukte en kans op uitval toeneemt): werkt dit bevorderend of belemmerend voor een veilige werkomgeving?

Afronding en conclusies

- Het gaat niet alleen om technologie, maar ook om ethische, juridische en sociale aspecten
- Het is daarnaast ook een belangrijk sociologisch vraagstuk
- Er komen morele dilemma's en bezwaren, maak deze bespreekbaar en communiceer open en transparant
- Het gebruik van AI is ook onderdeel van beleid waar integriteit wordt behandeld. Is ook noodzakelijk om de ethiek en integriteit in organisaties te waarborgen
- Het denken en handelen rondom integriteit en sociale veiligheid is essentieel als onderdeel van het proces van technologische verandering in organisaties
- Bekijk het vanuit verschillende perspectieven (maatschappelijk belang, organisatiebelang, persoonlijk belang)

Meer informatie:

Ivo Zuidervaart
i.zuidervaart@caop.nl